

A világ legszebb folyója mentén a világ legszebb városába

Tolnai Ottó: *Világítótorony eladó*
zEtna–Basiliscus, Zenta, 2010, 154 l.

Rajongva olvasom minden betűjét Tolnai Ottó adriás könyvének: tavaly nyáron ugyanezeket a helyeket jártam végig, s igen hasonló érzések kerítettek hatalmukba. Szinte a véletlenül múlt, hogy éppen a Neretva völgyét – „a világ egyik legszebb folyója”, olvassuk, s erre bizony csak erős bólintásokkal helyeselhetünk – választottuk útirányul; Szabadkáról a tenger felé tartva. Persze mégsem lehetett ez véletlen, sokkal inkább sorsszerűnek érzem ma már, hiszen Mostart mindenképpen látni szerettük volna, s Dubrovnik volt a következő célállomás. Azóta is kísértenek a szétlőtt házak a végtelen boszniai hegyeken-völgyeken, a temetők az utak mentén – mindenekelőtt azonban a természet nagylevegőjű önfeledtsége jut eszembe a tájról. Talán arra is ez a mással össze nem vethető látványvilág szorított rá, hogy végre tisztességgel utánanézzek a délszláv háború néhány vonatkozásának. Hiszen annyira ellentmondásos a közelmúlt tragédiáiról való tudásunk és a természet sérthetetlen örökkévalóságának látványa, az égbe törő sziklafalak és a valószínűtlenül képeslapzöld Neretva harmóniája, Szarajevó lélegzetelállító látványa, Csontváry mostari Öreg-hídjának ívelése, hogy az utazó hiába próbálja megérteni a megérthetlent: igen, valóban itt, ezeken a tájakon történt minden, ami történt.

Van a könyvben egy passzus arról is, hogy a világ legszebb városai közül hány van az Adria mentén. Mindenesetre amíg nem látja őket az ember, aligha hiszi el, hogy ezért a látványért élni is érdemes akár. E kötetnek közülük most Split a főszereplője: a camera obscurán – a valóságban egy vécéablakon – keresztül meglátott-észrevett-csodált Split, Diokletianus-palotával, végtelen tengerrel, pálmafákkal, Hajduk-stadionnal együtt.

A csodabogarak, akik szerepelnek, utaznak, úsznak, játszanak s evickélnek a tűnő-teremtődő időkben s terekben, akik megszólalnak Tolnai könyvében, mind Adria-mániások egy kicsit. (Mindamellet persze önmagában is elgondolkodtató, hogy a hatvanas–hetvenes–nyolcvanas évek vajdasági magyar értelmiségije milyen természetességgel jártak az Adriára nyaralni, vagy akár tartottak fenn ott kisebb házat, lakást. S akik pedig nem bírták a létezést e leggyönyörűsebb városok és leggyönyörűsebb tenger nélkül, azok örökké a kék–zöld végtelenség foglyai maradtak, elköltözhetetlenül innen.)

Mint a Splitben élő Ottó – szerző-Ottónk alteregója –, aki Don Juanként élte életét, s most vagy 80 évesen mesél erről-arról a múltból, meg arról is, ami még történni fog vele – hiszen egy cigánylány megjósolta neki, hogy 120 évig fog élni...

A szöveg egy Hartyánci Jenővel és Villányi Lászlóval megtett utazás kerettörténetébe ágyazza az elmúlt félszázad európai értelmiségijeinek (és főnt mondott „vajdasági magyar” értelmiségijeinek, akik akár európaibbak is lehettek az anyaországiaknál, ezt ne feledjük!) sorsképleteit. Kellő humorral, malíciával, ottlíki fanyarsággal – „a szabadság enyhe mámorával” – fűszerezve életek, út- és időke-

resztek találkozásait. Mélységes öniróniával szólva magáról a szerzőről, aki mindvégig azon fáradozik, hogy kivonja magát saját, az utazás során készülő portréfilmjéből...

Legszébb az egész könyvben – persze, befejezhetetlen ez is, mint minden rendes utazáskönyv, melyben a terek folyamatosan az időről is beszélnek – a vállalt elfogultság a tájjal szemben és az önfeledt játékoság (ha tetszik, a szöveg barthes-i öröme), amellyel ez a nagy költő és író elmerül saját létezészeretetének tárgyaiban, ok-okozataiban, tengereiben, alkonyataiban és hajnalaiban, kék és zöld vizeiben (az alcímbéli műfajmegnevezés: „festettvíz-próza”), „az ide egyszer még mindenképpen vissza kell jönni” örök otthonkereső érzésében.

Tolnai Ottó ráadásul oly megindító erővel emlékezik, hogy közben olyan érzésünk keletkezik, mintha minden a jelenben és velünk is (meg)történne. A végül szinte (mítosz)regénnyé váló, sodró erejű próza állandóan átlibben a valóság szűkeklű dimenzióin – s ezzel észrevétlenül elkezd írni önmagát. Tolnai játszva megcsinálja a nyelvvel azt, amiről a portréfilmmel kapcsolatban beszél: meg tudja szüntetni az elbeszélő én érzékelhető, szubjektív jelenlétét a szövegben: vagyis maga a nyelv írja a könyvet, nem pedig a feledékeny mindennapokban, parázsló emlékei közt csetlő-botló szerző.

A világítótorony pedig közös álma mindannyiunknak, mert ki ne gondolt volna már arra, hogy szeretne ilyen helyen élni? – kérdezi valahol a kötet aranymetszési pontján. Hisz ő valamikor már majdnem alkudott is egyre...

Fűzfa Balázs

A mindenségről – Split (A szerző felvétele)